

УДК 658.562

ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПРОДУКЦІЇ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ<http://orcid.org/0000-0003-2185-178X>

Кравченко Марина Сергіївна, к.е.н., доц., доцент кафедри економічної теорії та підприємництва, ДВНЗ «ПДТУ», м. Маріуполь, kravchenko.maryna@gmail.com

Ксеніта Маргарита Олександрівна, магістр, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», r.ksenita@gmail.com

Maryna Kravchenko, Ph. D., Assoc., Associate Professor of the Department of Economic Theory and Entrepreneurship, State Higher Educational Institution «Priazovskyi State Technical University», Mariupol

Marharyta Ksenita, master, SHEI «Priazovskyi State Technical University»

M. Kravchenko, M. Ksenita. Theoretical and methodological foundations of product quality management at industrial enterprises.

In conditions of high competitiveness of the economy and the integration of industrial enterprises, increasing requirements for the development of market relations oriented towards competitiveness, both in the domestic and world markets, a fundamental change is taking on universal quality management, which ensures the achievement of the required level of quality of products in accordance with all world requirements and domestic standards, GSTU, GOSTs and continuous improvement in regulatory documents.

A high level of scientific achievements and a correctly developed production management system makes it possible to form a new approach to high quality products at industrial enterprises of Ukraine. To achieve high results in product quality, it is necessary to pursue an active and reasonable state policy as a product. Regulatory documents that ensure product quality in modern market conditions require enterprises to take a more thoughtful and deeper approach to quality management issues, and require the involvement of material and human resources in the process of manufacturing quality products at industrial enterprises. Quality management is the main priority for achieving the main goals of the enterprise. Therefore, the leaders of industrial enterprises of Ukraine should be interested in improving the quality of products and improve the management of production processes for the development of a quality management system.

Ukrainian enterprises are trying to gradually move to world standards, but this is a complex and long period that requires time and effort, requires the study and use of the experience of leading industrial enterprises of the world, facilitated by the growth in recent years, the volume of information on various quality management issues. But copying by Ukrainian industrial enterprises of the methods and mechanisms of quality management can lead to a serious complication of the economic situation of enterprises, all internal and external factors affecting the quality in Ukraine must be taken into account.

Updated scientific and economic approaches to quality require the creation of effective management of organizational development in the quality system, taking into account the characteristics of the industry, enterprise, region, at the level of organizational behavior, also taking into account all factors. Quality management for this period has different approaches and directions.

Кравченко М. С. Ксеніта М. О. Теоретично-методологічні основи управління якістю продукції на промислових підприємствах.

В умовах високої конкурентоспроможності економіки та інтеграції промислових підприємств, підвищення вимог до розвитку ринкових відносин, орієнтованих на конкурентоспроможність, як на вітчизняному, так і на світовому ринку, кардинальної зміни набуває загальне управління якістю, яке забезпечує досягнення необхідного рівня якості виготовленої продукції відповідно усім вимогам світових та вітчизняних стандартів, ДСТУ, ГОСТів та постійним вдосконаленням нормативних документів.

Високий рівень наукових досягнень та правильно розроблена система управління виробництвом дає можливість сформулювати новий підхід до високої якості продукції на промислових підприємствах України. Для досягнення високих результатів якості продукції необхідно проводити активну і розумну державну політику в якості виготовленої продукції. Нормативні документи, що забезпечують якість продукції, в сучасних ринкових умовах вимагають від підприємств більш продуманого і глибокого підходу до питань управління якістю, що потребує залучення матеріальних та людських ресурсів в процесі виготовлення якісної продукції на промислових підприємствах. Управління якістю є основним пріоритетом досягнення головних цілей підприємства. Тому керівники промислових підприємств України повинні бути зацікавлені в підвищенні

якості виготовленої продукції та удосконалювати управління виробничими процесами розвитку системи управління якістю.

Українські підприємства намагаються поступово переходити на світові стандарти, але це складний та довгий період, який потребує часу та зусиль, що вимагає вивчення і використання досвіду провідних промислових підприємств країн світу, що полегшується за рахунок зростання в останні роки обсягу інформації з різних питань управління якістю. Але копіювання українськими промисловими підприємствами методів і механізмів управління якістю може привести до серйозного ускладнення економічного становища підприємств, потрібно враховувати усі внутрішні та зовнішні фактори, які впливають на якість в Україні.

Оновлені науково-економічні підходи до якості вимагають створення ефективного управління організаційним розвитком в системі якості, враховуючи особливості галузі, підприємства, регіону, на рівні організаційної поведінки, також враховуючи усі фактори. Управління якістю на даний період має різні підходи та напрямки.

Кравченко М. С., Ксенита М. А. Теоретико-методологические основы управления качеством продукции на промышленных предприятиях.

В условиях высокой конкурентоспособности экономики и интеграции промышленных предприятий, повышение требований к развитию рыночных отношений, ориентированных на конкурентоспособность, как на отечественном, так и на мировом рынке, кардинального изменения приобретает всеобщее управление качеством, которое обеспечивает достижение необходимого уровня качества выпускаемой продукции в соответствии со всеми требованиями мировых и отечественных стандартов, ГСТУ, ГОСТов и постоянным совершенствованием нормативных документов.

Высокий уровень научных достижений и правильно разработанная система управления производством дает возможность сформировать новый подход к высокой качественной продукции на промышленных предприятиях Украины. Для достижения высоких результатов качества продукции необходимо проводить активную и разумную государственную политику в качестве выпускаемой продукции. Нормативные документы, обеспечивающие качество продукции, в современных рыночных условиях требуют от предприятий более продуманного и глубокого подхода к вопросам управления качеством, что требует привлечения материальных и человеческих ресурсов в процессе изготовления качественной продукции на промышленных предприятиях. Управление качеством является основным приоритетом достижения главных целей предприятия. Поэтому руководители промышленных предприятий Украины должны быть заинтересованы в повышении качества выпускаемой продукции и совершенствовать управление производственными процессами развития системы управления качеством.

Украинские предприятия пытаются постепенно переходить на мировые стандарты, но это сложный и долгий период, который требует времени и усилий, требует изучения и использования опыта ведущих промышленных предприятий стран мира, облегчается за счет роста в последние годы объема информации по различным вопросам управления качеством. Но копирование украинскими промышленными предприятиями методов и механизмов управления качеством может привести к серьезному осложнению экономического положения предприятий, нужно учитывать все внутренние и внешние факторы, влияющие на качество в Украине.

Обновленные научно-экономические подходы к качеству требуют создания эффективного управления организационным развитием в системе качества, учитывая особенность отрасли, предприятия, региона, на уровне организационного поведения, также учитывая все факторы. Управление качеством на данный период имеет разные подходы и направления.

Постановка проблеми. У даний час однією з важливих задач, що є на промислових підприємствах, є підвищення якості виготовленої продукції, що дозволяє підвищити не тільки якість галузі, підприємства, регіону, міста, а також зайняти передові місця на світових ринках. Промислове підприємство, що виготовляє якісну продукцію, може розраховувати на збільшення обсягу покупців своєї продукції, розширення номенклатури випускаючих виробів, збільшення обсягу продажів, збільшення кількості конкурентних позицій, оновлення виробничого обладнання. Система управління якістю та контролю за якістю продукції може розпочати займатись споживачами, які мають високі критерії до продукції і які можуть придбати якісний товар по більш вищим цінам, а ніж це буде продукція низької якості та за низькими цінами, що фінансово не вигідно ні підприємству, ні галузі. Тому промислові підприємства повинні бути зацікавлені у виготовленні якісної продукції, щоб конкурувати не тільки із підприємствами на території України, але і за межами країни, де стандарти якості стоять на першому місці. Тому перед промисловими підприємствами України виникає необхідність застосовувати в управлінні підприємством нові методи маркетингової діяльності, яка посилюється в умовах міжнародної

диверсифікації. Значно посиляться управління маркетингом на підприємстві під час реалізації міжнародних проектів за рахунок активізації та раціоналізації діяльності промислових підприємств на міжнародних ринках.

Основною метою в забезпеченні якісної продукції є ефективно розроблена система менеджменту, що впроваджується на підприємстві, враховуючи постійні фінансові, економічні, політичні зміни як в країні, так і за межами. Така система управління повинна бути не тільки запроваджена на виготовлення одноразової продукції, а стати постійною на промисловому підприємстві.

Враховуючи потреби ринку збуту, потреби споживачів, що висувають сучасні вимоги до продукції, до технічних параметрів, надійності в експлуатації та мінімальних затрат в експлуатації, оцінювання ефективної роботи системи менеджменту, яка постійно змінюється в сучасних умовах, обумовлює актуальність теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій: Дослідження по системі менеджменту якості продукції на підприємствах пов'язані із формуванням підходу до управління якістю продукції і відображені в працях Р. В. Галєєва, В. Н. Фомина, В. А. Вороніна, В. М. Мішина, Л. В. Фомченко та інших.

Проблеми управління якістю продукції досліджені в працях вітчизняних вчених, таких як: О. М. Алимов, О. І. Амоша, Є. А. Бельтюков, Б. В. Буркинський, А. І. Бутенко, М. П. Войнаренко, В. М. Геєць, І. І. Грузнов, П. Я. Калита, Л. В. Кривенко, В. П. Кравченко, Е. М. Лібанова, В. П. Мікловда, О. І. Момот, В. М. Нижник, С. І. Пирожков, К. С. Солонинко, Н. А. Чередниченко, С. В. Філіппова, А. А. Чухно та ін.

Окремі питання управління якістю продукції висвітлені й у працях науковців країн СНД: Ю. П. Адлера, Г. Г. Азгальдова, Л. С. Бляхмана, Б. М. Генкіна, О. В. Глічова, С. Д. Іл'єнкової, І. Т. Корогодіна, К. Я. Свілпе, С. Г. Струмліна, О. І. Субетто, В. О. Сідорова, Р. А. Фатхудінова.

Але не зважаючи на багатолітні дослідження науковців та велику кількість методичних розробок, тема управління якістю продукції на підприємствах має широкий спектр дослідження, так як технічні стандарти змінюються, змінюються і потреби споживачів з технічним процесом.

Метою статі є огляд проблеми створення ефективної системи управління якістю продукції на промислових підприємствах, що є актуальним на даний час в Україні.

Результати дослідження. Розвиток ринкових відносин на перший план ставить стабільний розвиток вітчизняних підприємств в конкурентному середовищі. На даний час в Україні сформовано низку проблем: недостатньо оборотних коштів та інвестицій, низька ефективність національної політики, постійна інфляція, старі основні фонди на промислових підприємствах і т. д. В різній формі це відобразилось на промислових підприємствах України, особливо в Південно-Східному регіоні України. Промислові підприємства України мають значний вплив на фінансову стабільність країни. Так, доля машинобудівних підприємств - 1/3 обсягу виробленої продукції, майже 2/5 людей, які задіяні на промисловому виробництві, 1/4 основних промислових фондів.

З метою виходу господарських зв'язків України за межі економічного простору необхідно розвивати торгівлю із країнами світу, а для цього потрібно, щоб кількість товарів відповідала європейським стандартам. Але, на жаль, на даний час Україна втрачає свої позиції на світовому ринку, особливо це стосується продукції промислових підприємств, де якість металу не відповідає високим стандартам, українське вагобудування також не може конкурувати на світовому ринку, важке машинобудування також знаходиться не в кращому стані.

Для зміни такого стану потрібно провести структурну перебудову експортного потенціалу, а також підняти якість виготовленої продукції. Так поступово потрібно здійснювати комплекс заходів, в яких є довгострокове нарощування експортного потенціалу у відповідності з вимогами науково-технічної революції, міжнародного поділу праці, розподіл ресурсів із конкурентними перевагами України.

В даний час традиційні методи та прийоми виготовлення якісної продукції, ДСТУ втрачають своє корисне значення для підвищення ефективності якості продукції та особливо для перемоги в конкурентній боротьбі за якість продукції на світових ринках. Виготовлення промислової продукції не завжди відповідає ДСТУ.

Якість продукції є невід'ємною частиною ринкової економіки, що потребує приділяти велику увагу проблемам якості. Якість продукції та послуг в сучасних умовах є важливим фактором, який характеризує направленість соціально-економічного розвитку країни, регіону, підприємств, міста.

Якість продукції та послуг – це важливий фактор конкурентоспроможності підприємств різних форм власності. Успішна інтеграція українських підприємств неможлива без якісної продукції. Тому на промислових підприємствах на перше місце вноситься питання прийняття раціонального управління якістю продукції. Це визначає актуальність покращення управління якістю продукції на підприємствах, що потребує перегляду складу і структури існуючих систем якості.

Проблема підвищення якості продукції має важливе фінансове та економічне значення, як для підприємства, регіону так і для країни. В даний час якість продукції характеризується особливою актуальністю та різноманітними підходами до вирішення даної задачі. Це обумовлено різноманітними факторами стану промислового підприємства в ринкових умовах. В умовах ринкових відносин на перший план постають питання такі, як конкурентоспроможність на першому плані, технічний рівень, якість та ефективність використання даної продукції споживачем.

Враховуючи сучасні ринкові відносини, то на перше місце вноситься конкурентоспроможність, де продукція повинна бути найвищої якості, щоб конкурувати на ринку. На ринку промислових підприємств в даний час жорстка конкуренція, особливо якщо це світові ринки. Тому, якість продукції випускається в сучасному виробництві не тільки як технічна та економічна категорія, але й як соціальна. Неможливо вирішити жодної промислової та соціальної задачі, не забезпечив при цьому якість виготовленої продукції, зростання ефективності промисловості та рівня якості життя працівників.

Промислове підприємство, що виготовляє якісну продукцію, може розраховувати на зростання об'єму виготовленої продукції, розширення ринків збуту продукції, зайняття лідируючих позицій на світовому ринку. За рахунок якості виготовленої продукції підприємства можуть повернути втрачені ринки збуту.

Сучасні промислові підприємства характеризуються складними взаємодіями між технологічними процесами, номенклатурою, кваліфікацією співробітників. Якість продукції дозволяє промислому підприємству здійснювати господарську діяльність, підвищувати економічні показники, приносити співробітникам підприємства матеріальну стабільність, що є важливим для підвищення мотивації праці.

Якість виготовленої продукції напряму залежить від наукових розробок, які впроваджуються на підприємствах, а також якість залежить від методів управління та організації на промислових підприємствах. Тому система управління якістю виготовленої продукції є невід'ємною частиною системи управління підприємством.

Проблемою Українських промислових підприємств є організація моніторингу процесів. Для виготовлення якісної продукції, яка відповідає усім стандартам, ДСТУ, ГОСТам, необхідно тримати на контролі виготовлення продукції з першого етапу до останнього і до зняття з експлуатації. Така постановка питання повинна бути не разова, а постійна, тільки в таких умовах, при такому управлінні можливо отримати якісну продукцію, яка буде конкурентоспроможна на ринках не тільки України, але й на світових ринках. [1, 2]

Виготовлення високоякісної продукції є складним технічним процесом, враховуючи побажання споживача, високу конкуренцію на ринку. Також підвищується характеристика товару до відповідності потреб ринку.

Так, досліджуючи праці науковців, а також враховуючи сучасний підхід до якості продукції, потреб споживача та ринку авторами розроблено систему управління маркетинговою діяльністю підприємства. На рис. 1 виділено першочергові завдання маркетингового управління діяльністю промислового підприємства та подано процес формування впливу на споживача, попит, ринок та розвиток галузі та підприємства.

Рис. 1. Управління маркетинговою діяльністю по виготовленню якісної продукції на промислових підприємствах. [3, с. 609; 4, с. 220]

Управління маркетинговою діяльністю по виготовленню якісної продукції тісно пов'язано із маркетинговим середовищем та повинно перебувати з ним у рівновазі. Тому завдання по управлінню якістю потрібно чітко формулювати, потрібно враховувати усі внутрішні та зовнішні фактори, від яких залежить підприємство, галузь.

Розглядаючи економічні процеси в Україні 2008-2018 рр., можна зробити висновок, що в цей час країна перебувала на стадії економічної кризи, що обумовлено військовими діями на Сході країни, де сконцентровані промислові підприємства. Серед основних факторів є низький зовнішній та внутрішній попит внаслідок економічного зростання, зниження купівельної спроможності, відтік інвестицій. У 2014 р. відбулося значне прискорення темпів падіння промислового виробництва, яке за підсумками року становило 10,2 %. Негативну динаміку продемонстрували всі основні агреговані види промислової діяльності: скорочення обсягів виробництва у добувній промисловості і розробленні кар'єрів становило 13,7 %, переробній промисловості – 9,3 %, постачанні електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря – 6,6 %. Такий тренд багато в чому був зумовлений падінням виробництва у Донецькій та Луганській областях (на 31,5 % і 42 % відповідно у 2014 р.). Відтак, ВВП у 2014 році скоротився на 6,8 %, в 2015 р. продовжував скорочуватися, і тільки в 2016 році показник ВВП зріс на 2,3 %. Комплексна взаємодія показників за відсутності належних заходів стабілізації ситуації призвела до підсилення процесів занепаду економіки [5, с. 234].

Обов'язковим для якості продукції є розробка механізму управління якістю продукції, яка відповідає сучасним вимогам економічного розвитку і є основною частиною механізму підприємства. При цьому основним підходом до управління якістю продукції є удосконалення загального механізму розвитку підприємства з розробкою ефективних методів управління якістю, зацікавленості працівників та їх мотивації.

Механізм управління якістю продукції спрямований на забезпечення ефективного процесу, мета якого - визначення міжнародних стандартів якості. Поставлена мета в механізмі досягається за рахунок взаємодії: методів управління, оцінювання якості продукції, принципів, функцій, інструментів, методів, а також управління якістю праці, що відображено на рис. 2.

Система управління якістю і система управління трудовими ресурсами взаємозв'язана. Формування системи управління якістю продукції поєднує в собі процеси управління якістю та процеси управління трудовим потенціалом підприємства.

Сучасні економічні умови обумовлюють зростання дослідницького інтересу до проблеми управління якістю продукції промислових підприємств, яка може бути вирішена за допомогою розробки нових методологічних підходів з формування ефективної системи якості продукції.

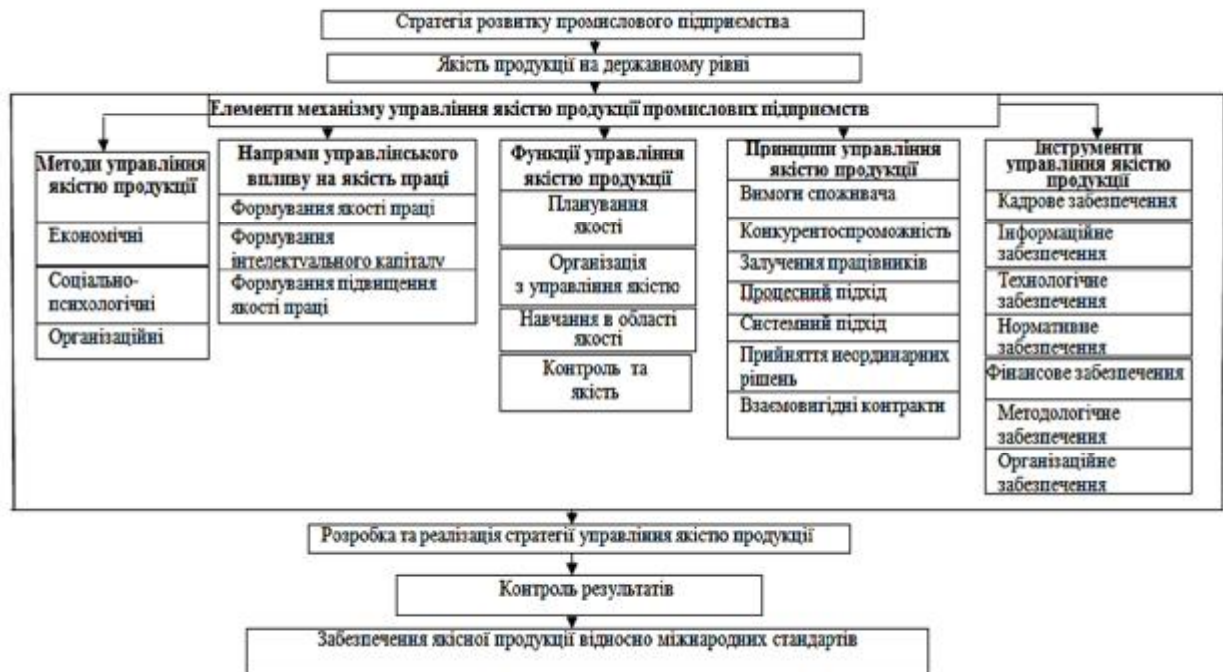

Рис. 2 – Механізм управління якістю продукції на промислових підприємствах (удосконалено автором). [8, 9]

Щодо організаційної структури підприємства при управлінні якістю продукції, то впровадження нових підсистем якості продукції повинно адаптуватись до умов, що поєднуються з існуючою організаційною структурою та системою управління на підприємстві.

Тому впровадження сертифікації управління якості продукції на промислових підприємствах надає низку конкурентних переваг та впевненість у конкурентоспроможному виробництві продукції та наданні послуг, що відповідає міжнародним нормативним стандартам і зумовлює конкурентоспроможність на вітчизняному та світовому ринку.

Таким чином, побудова, впровадження і сертифікація інтегрованої системи управління якістю продукції промислових підприємств надає їм ряд конкурентних переваг та впевненість у такому рівні виробництва продукції та надання послуг, який відповідає вимогам міжнародних стандартів і зумовлюється гострою конкурентною боротьбою на внутрішньому і зовнішньому ринках. [6, 7]

Висновки з проведеного дослідження: Досліджуючи праці науковців, виділено першочергові завдання маркетингового управління діяльності на промисловому підприємстві та подано процес формування впливу на споживача, попит, ринок та розвиток галузі та підприємства. А також запропоновано удосконалений механізм управління якістю продукції на промислових підприємствах, що передбачає здійснення комплексу заходів та взаємозв'язок між методами, напрямками, функціями, принципами, інструментами, що враховують внутрішні та зовнішні чинники, що впливають на управління якістю на промислових підприємствах та якість праці. На відміну від існуючих механізмів, даний механізм є інструментом управління якістю за рахунок процесів та потенціалу людського

капіталу в системі якості та використання міжнародної системи якості, міжнародних нормативних стандартів.

Список використаних джерел:

1. Багаутдинова Н. К. *Формирование системы менеджмента качества* / Н.К. Багаутдинова // *Проблемы теории и практики управления*. – 2006. - №1. – С. 17 - 21.
2. Ребрин Ю. И. *Управление качеством* / Ю.И. Ребрин. – Т.: Изд-во ТРТУ, 2004. – С. 133-142
3. Котлер Ф., Келлер К., Павленко А. *Маркетинговый менеджмент*. К.: Хімджест, 2008. – 720 с.
4. Філіпенко А. С. *Міжнародні економічні відносини*. К.: Либідь, 2008. – 408 с.
5. Ковінько О. М. *Маркетинг в умовах міжнародної диверсифікації бізнес-діяльності: монографія*. К.: КНЕУ, 2017. 423 с.
6. Каличева Н. Є. *Напрями забезпечення ефективного розвитку промислових підприємств в сучасних умовах* / Н.Є. Каличева, С.Є. Бохан // *Науковий огляд. Науковий журнал*. – Київ, ТОВ «Меганом», 2017. – Вип. 5 (37). - С. 5 – 15.
7. Соколовський С. А. *Управління якістю виробництва та обслуговування: навчальний посібник* / С.А. Соколовський, С.П. Павлов, М.В. Черкашина М.О. Науменко, Є.М.Грабовський. - Харків: НАНГУ, - 2015. – 264 с.
8. Тельнов А. С. *Управління якістю праці на промислових підприємствах: [монографія]* / А. С. Тельнов. – Хмельницький : ХНУ, 2005. – 290 с.
9. Тельнов А.С. *Механізм управління якістю продукції промислових підприємств* / А. С. Тельнов // *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. – 2010. – Т. 1, № 6. – С. 161–165.

References (BSI)

1. Bahautdynova N. K. (2006), "Formation of a quality management system", [Formyrovanye systemy menedzhmenta kachestva], *Problemy teoryu y praktyku upravleniya*, №1, pp. 17 - 21.
2. Rebryn Yu. Y. (2004), "Quality control", [Upravlenye kachestvom], TRTU, pp. 133-142
3. Kotler F., Keller K., Pavlenko A. (2008), "Marketing management", [Marketynhovy menedzhment], Khimdzhest, 720 p.
4. Filipenko A. S. (2008), "International Economic Relations", [Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny], Lybid, 408 p.
5. Kovinko O. M. (2017), "Marketing in the conditions of international diversification of business activities", [Marketynh v umovakh mizhnarodnoi dyversyfikatsii biznes-diialnosti], KNEU, 423 p.
6. Kalycheva N. Ye. (2017), "Areas of ensuring the effective development of industrial enterprises in modern conditions", [Napriamy zabezpechennia efektyvnoho rozvytku promyslovykh pidpriemstv v suchasnykh umovakh], *Naukovyi ohliad. Naukovyi zhurnal*. – №5 (37). - PP. 5 – 15.
7. Sokolovskiy S. A. (2015), «Production and service quality management», [Upravlinnia yakistiu vyrobnytstva ta obcluhovuvannia], NANHU, 264 p.
8. Telnov A. S. (2005), "Labor quality management at industrial enterprises", [Upravlinnia yakistiu pratsi na promyslovykh pidpriemstvakh], KhNU, 290 p.
9. Telnov A. S. (2010), "Labor quality management at industrial enterprises", [Mekhanizm upravlinnia yakistiu produktsii promyslovykh pidpriemstv], *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, № 6, P. 161–165.

Keywords: product quality management; regulatory documents; standards; certification; process monitoring.

Ключові слова: управління якістю продукції; нормативні документи; стандарти; сертифікація; моніторинг процесів.

Ключевые слова: управление качеством продукции; нормативные документы; стандарты; сертификация; мониторинг процессов.

Рецензент: Логутова Т. Г., д.е.н., професор, зав.каф. інноватики та управління ДВНЗ «ПДТУ»

Перевірено на плагіат системою:

<https://corp.eu.unicheck.com/similarity/report/ca6cac9351b8450c85f62e074cac794d>